

Curtea Supremă de Justiție
DECIZIE

22 ianuarie 2019

mun. Chișinău

Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție
în componență:

Președinte
Judecători

Iurie Diaconu,
Liliana Catan, Ion Guzun, Maria Ghervas,
Victor Burduh,

a judecat în ședința de judecată, fără citarea părților la proces, recursul ordinar împotriva sentinței Judecătoriei Cahul din 22 decembrie 2017 și deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 05 iunie 2018, declarat de inculpata

Celarscaia Lilia.

Termenul de examinare,
instanța de fond: 16.06.2017 – 22.12.2017,
instanța de apel: 07.02.2018 – 05.06.2018,
instanța de recurs: 05.11.2018 – 22.01.2019.

Asupra recursului menționat, Colegiul penal lărgit,

CONSTATĂ:

1. Prin sentința Judecătoriei Cahul din 22 decembrie 2017, Celarscaia Lilia a fost condamnată în baza art. 190 alin. (2) lit. c) Cod penal, la amendă în mărime de 750 unități convenționale, ce constituie 15.000 lei, cu privarea de dreptul de a ocupa funcția de contabil pe un termen de 2 ani.

De la inculpată s-a încasat în beneficiul lui SRL „Raabet” prejudiciul material în mărime de 45.612 lei.

2. Instanța a constatat că: „*Celarscaia Lilia, în perioada de la 31.12.2007 până la 01.10.2010, fiind contabil la SRL „Raabet” SC, amplasată în or. xx, str. xx, fiind persoană cu funcție de răspundere materială, urmărind scopul la primirea bunului altei persoane, prin înșelăciune și abuz de încredere, folosindu-se de încrederea din partea directorului întreprinderii menționate Garbalî Tatiana, a primit de la ultima mijloace bănești în natură pentru trebuința*

întreprinderii, inclusiv și pentru achitarea salariului salariaților, intenționat, pe ascuns de la Garbalî Tatiana, în perioada de la 31.12.2007 până la 01.10.2010, ilegal a inclus în actele contabile și efectua calculările și achitarea salariului, la fel și a altor plăți salariatului care nu exista la SRL „Raabet” SC - Celarscaia Natalia, în urma căruia i-a calculat salariu pentru anul 2008 în sumă de 14.440 lei, pentru anul 2009 salariu în sumă de 10.800 lei, pentru anul 2010 salariu în sumă de 10.800 lei, iar în total a calculat salariul în sumă totală de 36.000 lei, pe care-o, prin cale de înșelăciune și abuz de încredere din partea directorului SRL „Raabet” SC, a sustras, cauzând prin acțiunile sale lui SRL „Raabet,, prejudicial material considerabil pe suma indicată”.

Instanța a reținut că inculpata nu a recunoscut vina, însă aceasta este dovedită prin probele administrate și i-a încadrat acțiunile în baza art. 190 alin. (2) lit. c) Cod penal, ca escrocherie, adică dobândirea ilicită a bunurilor altei persoane prin înșelăciune sau abuz de încredere, cu cauzarea de daune în proporții considerabile.

3. Inculpata a declarat apel, solicitând casarea sentinței și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care procesul penal în baza art. 190 alin. (2) lit. c) Cod penal să fie încetat, pe motiv că există circumstanțe care exclud tragerea ei la răspundere penală.

Apelanta a invocat că instanța de fond nu a stabilit circumstanțele de fapt și de drept, care exclud tragerea ei la răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunii incriminate, deoarece la caz a fost depășit termenul menținerii ei în calitate de bănuită, care a expirat de drept la 05.09.2013, astfel fiind încălcată procedura punerii sub învinuire.

Organul de urmărire penală a instrumentat superficial și tendențios cauza, iar instanța de fond a adoptat o sentință pripită.

Or, circumstanțele cauzei vin în contradicție cu norma dreptului material de comiterea căreia a fost recunoscută vinovată.

Pe lângă aceasta, a obținut calitatea de bănuit pe 05.06.2013, când a fost pornită urmărirea penală, dar a fost pusă sub învinuire prin ordonanța din 25.09.2013, adică peste termenul de 3 luni prevăzut în art. 63 alin. (2) Cod de procedură penală, fiindu-i încălcat dreptul de a nu fi urmărit și judecat de mai multe ori pentru aceeași faptă, stipulat în art. 22 Cod de procedură penală și art. 4 Protocolul 7 CEDO.

3.1. La 23 martie 2018, avocatul Ion Grecu a declarat apel suplimentar, solicitând casarea sentinței și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care inculpata să fie achitată.

Apelantul a invocat că atât organul de urmărire penală, cât și instanța de fond au examinat superficial probatoriul administrat la caz, iar nerecunoașterea vinovăției inculpatei au apreciat-o drept eschivare de la răspundere, indicând că declarațiile inculpatei, precum că Celarscaia N. a activat în cadrul SRL „Raabet” se combat prin declarațiile părții vătămate Garbalî T., care de facto nu a fost recunoscută printr-un careva act procesual în calitate de parte vătămată și prin declarațiile martorului Garbalî I., care a înlocuit-o pe Garbalî T. pe perioada aflării ultimei în concediu pentru îngrijirea copilului.

Nu s-a dat apreciere faptului că raporturile de muncă între SRL „Raabet” și Garbalî I. erau în afara albiei legalității, deoarece lipsește contractul individual de muncă.

La materialele dosarului lipsesc acte care ar atesta faptul că Garbalî T. s-ar fi aflat în concediul pentru îngrijirea copilului, iar Garbalî I. ar fi fost desemnat ca administrator în perioada respectivă.

Instanța urma a da o apreciere corespunzătoare declarațiilor părții vătămate, care ascunde faptul că Celarscaia N. era angajată în calitate de contabil la întreprindere, deoarece în declarațiile sale aceasta afirmă că ultima exercita munca în oficiul soțului ei și că cheile de la safeu se aflau la persoana care era în oficiu.

Totodată, ultima ascunde faptul că oficiul soțului care se ocupa cu activitatea întreprinderii este și oficiul unde își exercita munca Celarscaia L. și Celarscaia N. În cadrul ședinței de judecată Garbalî T. a declarat că o cunoaște pe Celarscaia N., a văzut-o în oficiul soțului ei, nu cunoaște dacă era sau nu angajată la serviciu de către soțul ei.

Funcția lui Celarscaia L. era de contabil șef, funcție care poate exista doar în cazul în care în subordinea sa se afla măcar încă un contabil, funcție ce era exercitată de Celarscaia N.

Instanța incorect a constatat că Celarscaia L. ar fi culpabilă că a îndeplinit și funcțiile de casier a întreprinderii și că în sarcina ultimei intra și ținerea registrelor ordinelor emise de administrator, păstrarea carnetelor de muncă și achitarea salariului.

La materialele cauzei lipsesc probe pertinente, concludente și utile, care ar demonstra că în cadrul raporturilor de muncă aceste obligații ar fi fost puse în sarcina inculpatei.

Concluziile privind vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri, iar toate dubiile în probare învinuirii, care nu pot fi înlăturate, urmând a fi interpretate în favoarea inculpatei.

4. Potrivit deciziei Colegiul penal al Curții de Apel Cahul din 05 iunie 2018, apelul declarat de inculpată a fost admis, casată sentința în latura penală, cu pronunțarea unei noi hotărâri, potrivit modului stabilit pentru prima instanță.

Celarscaia Lilia a fost condamnată în baza art. 190 alin. (1) Cod penal, la amendă în mărime de 350 unități convenționale, ce constituie 7000 lei și liberată de executarea pedepsei, în temeiul expirării termenului prescripției răspunderii penale.

În rest, sentința a fost menținută.

Instanța de apel a reținut că probe care ar confirma existența indicelui calificativ „cauzarea de daune în proporții considerabile” părții vătămate SRL „Raabet” nu au fost prezentate, nu au fost aduse date cu privire la mărimea capitalului social al SRL „Raabet”, deci acțiunile inculpatei urmează a fi reîncadrate în baza art. 190 alin. (1) Cod penal.

Latura subiectivă a infracțiunii de escrocherie presupune săvârșirea faptei cu intenție directă.

Inculpata Celarscaia Lilia, exercitând funcția de contabil-șef al SRL „Raabet”, fiind persoană care poartă răspundere materială în virtutea legii și contractului de răspundere materială, urmărind scopul de a dobândi bunurile

întreprinderii la care era angajată, prin înșelăciune și abuzând de încrederea acordată de administratorul întreprinderii Garbalî Tatiana, primea mijloace bănești în numerar pentru necesitățile întreprinderii, și intenționat, **fără știrea administratorului Garbalî Tatiana, în perioada 31.12.2007 – 01.10.2010, ilegal a sustras mijloace bănești** prin includerea în actele de evidență contabilă a datelor fictive despre angajatul Celarscaia Natalia, pentru care a calculat și achitat salariul, în special: pentru anul 2008 salariul în mărime de 14440 lei, pentru anul 2009 – salariul în sumă de 10.800 lei, și pentru anul 2010 – **salariul** în mărime de 10.800 lei, **în total 36.000 lei**, pe care prin înșelăciune și abuz de încredere **l-a sustras și l-a însușit**.

Existența numeroaselor divergențe în declarațiile inculpatei Celarscaia L., **precum și dispariția unor acte în baza cărora ar putea fi stabilit faptul angajării lui Celarscaia N. și eliberării salariului în numerar**, angajarea acesteia anume în perioada aflării administratorului Garbalî T. în concediu pentru îngrijirea copilului, faptul că ambele întreprinderi SRL „Fiat-Garbalî” și SRL „Raabet” aveau un oficiu comun, **accesul inculpatei la mijloacele bănești, raportul de expertiză care confirmă semnarea în locul conducătorului de către inculpată**, declarațiile părții vătămate Garbalî T., a martorilor Garbalî I., Caipac N., Șagan O., Delibaltova O., **înlătură orice dubii privind vinovăția inculpatei** în comiterea infracțiunii incriminate.

5. Inculpata a declarat recurs ordinar, în care solicită casarea hotărârilor adoptate și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care să fie achitată.

Recurenta a indicat că instanțele au reținut că dânsa a adus atingere drepturilor patrimoniale ale întreprinderii pe care le-a însușit fără temei legal în beneficiul său, și anume mijloace bănești a SRL „Raabet”, care i-au fost încredințate în administrare în virtutea funcției ocupate și fișei postului.

Astfel, reținând că mijloacele bănești i-au fost încredințate în virtutea funcției ocupate, denotă că dânsa nu a aplicat procedee și tehnici prin care ar fi denaturat informațiile, determinând administratorul la transmiterea în gestiune a banilor, de unde reiese că acțiunile sale nu formează componenta de infracțiune incriminată ei în baza art. 190 alin. (1) Cod penal.

Victima nu a fost indusă în eroare ca să fi ajuns la o reprezentare greșită a unei situații sau împrejurări care ar fi impus-o să-i transmită mijloace bănești, ori mijloacele bănești se aflau în administrarea sa, după cum rezultă din declarațiile părții vătămate, în virtutea funcției de contabil și indicațiilor administratorului.

Pe lângă aceasta, a obținut calitatea de bănuit pe 05.06.2013, când a fost pornită urmărirea penală, dar a fost pusă sub învinuire prin ordonanța din 25.09.2013, adică peste termenul de 3 luni prevăzut în art. 63 alin. (2) Cod de procedură penală, fiindu-i încălcat dreptul de a nu fi urmărit și judecat de mai multe ori pentru aceeași faptă, stipulat în art. 22 Cod de procedură penală și art. 4 Protocolul 7 CEDO.

În drept, recursul este întemeiat pe prevederile art. 427 alin. (1) pct. 8), 16) Cod de procedură penală.

6. Judecând recursul ordinar pe baza materialului din dosarul cauzei și argumentelor invocate, Colegiul penal lărgit concluzionează că acesta urmează a fi admis din următoarele considerente.

Potrivit art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală, hotărârile instanței de apel pot fi supuse recursului pentru a repara erorile de drept comise de instanțele de fond și de apel, inclusiv în temeiul când instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel, când hotărârea atacată nu cuprinde motive legale pe care se întemeiază soluția, când motivarea acesteia contrazice dispozitivul hotărârii.

Conform art. 424 alin. (2) Cod de procedură penală, instanța de recurs este în drept să judece și în baza temeiurilor neinvocate, fără a agrava situația inculpatului.

Sub acest aspect, Colegiul penal lărgit atestă că instanțele de fond și de apel au comis următoarele erori de drept.

În primul rând, potrivit art. 384 alin. (3) Cod de procedură penală, sentința instanței de judecată trebuie să fie legală, întemeiată și motivată. Conform art. 101 alin. (1) și (4) Cod de procedură penală, fiecare probă urmează să fie apreciată din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor. Instanța de judecată este obligată să motiveze în hotărâre admisibilitatea sau inadmisibilitatea tuturor probelor administrate. În corespundere cu art. 385 alin. (1) pct. 1) și 2) Cod de procedură penală, la adoptarea sentinței, instanța de judecată soluționează chestiunile dacă a avut loc fapta de săvârșirea căreia este învinuit inculpatul, dacă această faptă a fost săvârșită de inculpat. Conform art. 325 alin. (1) Cod de procedură penală, judecarea cauzei se efectuează numai în limitele învinuirii formulate în rechizitoriu. Potrivit art. 394 alin. (1) pct. 1) și 2), alin. (3) pct. 2), alin. (4) Cod de procedură penală, partea descriptivă a sentinței de condamnare trebuie să cuprindă descrierea faptei criminale, considerată ca fiind dovedită, indicându-se locul, timpul, modul săvârșirii ei, forma și gradul de vinovăție, motivele și consecințele infracțiunii, probele pe care se întemeiază concluziile instanței de judecată și motivele pentru care instanța a respins alte probe.

Conform jurisprudenței naționale, sentința trebuie să corespundă atât după formă, cât și după conținut cerințelor art. 384-397 Cod de procedură penală. Sentința se expune în mod consecvent, astfel ca noua situație să decurgă din cea anterioară și să aibă legătură logică cu ea, excluzându-se folosirea formulărilor inexacte (*Hotărârea Plenului CSJ nr. 22 din 12.12.2005 privind sentința judecătorească, pct. 3., 39., 41.*).

În pofida acestor prescripții legale, potrivit descriptivului și dispozitivului sentinței (*pct. 1., 2. din decizie*), instanța de fond:

a) a descris fapta criminală, considerată ca fiind dovedită, indicând că inculpata „...a calculat salariul în **sumă totală de 36.000 lei**, pe care-o, prin cale de înșelăciune și abuz de încredere din partea directorului SRL „Raabet” SC, a sustras, cauzând prin acțiunile sale lui SRL „Raabet,, **prejudicial material considerabil pe suma indicată**”, depășind limitele învinuirii formulate.

Or, potrivit rechizitoriului, inculpata: „...a **primit sumă totală de 36.000 lei**, din care întreprinderea a achitat impozite de **9612 lei**, cauzând astfel directorului SRL „Raabet” SC, un prejudicial material în sumă de **45.612 lei**, care este considerabil pentru Garbalî T.”.

Mai mult, a constatat în fapt că inculpata: „*a calculat salariul în sumă totală de 36.000 lei..., a sustras, cauzând prin acțiunile sale lui SRL „Raabet,, prejudicial material considerabil pe suma indicată*”, dar în dispozitiv, nemotivat și divergent, a dispus: „*A încasa de la Celarsaia Lilia în folosul lui SRL „Raabet” SC, 45.612 lei în cont de recuperarea prejudiciului material*”;

b) a trecut în revistă toate probele administrate pe caz, însă nu a apreciat fiecare probă separat, din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor, inclusiv cu circumstanțele de fapt și de drept indicate în rechizitoriu, neindicând motivele pentru care a respins dovezile și versiunile apărării.

Astfel, prima instanță nu a judecat fondul cauzei în conformitate cu rigorile prevăzute de lege și a adoptat o hotărâre care nu cuprinde motive legale pe care se întemeiază soluția, motivarea acesteia contrazicând dispozitivul sentinței adoptate.

În al doilea rând, potrivit art. 414 alin. (1), (5) Cod de procedură penală, instanța de apel, judecând apelul, verifică legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în baza probelor examinate de prima instanță, conform materialelor din cauza penală, și în baza oricăror probe noi prezentate instanței de apel și se pronunță asupra tuturor motivelor invocate în apel. Conform art. 419 Cod de procedură penală, rejudecarea cauzei de către instanța de apel se desfășoară potrivit regulilor generale pentru examinarea cauzelor în primă instanță, care se aplică în mod corespunzător. Conform art. 415 Cod de procedură penală, instanța de apel, judecând cauza în ordine de apel, respinge sau admite apelul declarat. Potrivit art. 417 alin. (1) pct. 8) Cod de procedură penală, decizia instanței de apel trebuie să cuprindă temeiurile de fapt și de drept care au dus la admiterea sau respingerea apelului, precum și motivele adoptării soluției date.

Conform jurisprudenței naționale, chestiunile de fapt asupra cărora trebuie să se pronunțe instanța de apel sunt dacă fapta reținută ori numai imputată a fost săvârșită ori nu, dacă fapta a fost comisă de inculpat și în ce împrejurări. Chestiunile de drept pe care urmează să le soluționeze instanța de apel sunt dacă fapta întrunește elementele infracțiunii, dacă infracțiunea a fost corect calificată, dacă normele de drept procesual și penal au fost corect aplicate. În cazul în care se constată încălcări ale prevederilor legale referitoare la chestiunile menționate, hotărârea instanței de fond urmează a fi desființată, cu rejudecarea cauzei (*Hotărârea Plenului CSJ a RM din 12.12.2005, nr.22 Cu privire la practica judecării cauzelor penale în ordine de apel*).

Însă, instanța de apel nu a respectat prescripțiile de drept nominalizate, deoarece conform descriptivului și dispozitivului deciziei atacate (*pct. 4. din decizie*):

a) nu a reacționat în modul prevăzut de lege asupra erorilor de drept comise de instanța de fond, nominalizate supra, repetându-le întocmai, nu a desființat total sentința și nu a rejudecat cauza potrivit regulilor generale pentru examinarea cauzelor în primă instanță, menținând, *parțial*, o sentință nemotivată și neîntemeiată legal;

b) nu s-a pronunțat în niciun fel, în descriptiv, asupra apelul suplimentar declarat la 23.03.2018 de către avocatul Ion Grecu, lipsind cu desăvârșire în dispozitiv soluția față de acest apel (*pct. 1., 2. din decizie*).

Or, potrivit jurisprudenței naționale, dacă instanța de apel a judecat apelurile declarate de mai multe părți, în dispozitiv trebuie să se expună concluzia concretă asupra fiecăruia. Omiterea expunerii concluziei respective se consideră nerezolvarea fondului apelului (*Hotărîrea Plenului CSJ a RM din 12.12.2005, nr.22 - Cu privire la practica judecării cauzelor penale în ordine de apel, pct. 24.*).

c) nu a apreciat fiecare probă separat, din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor, inclusiv cu circumstanțele de fapt și de drept indicate în rechizitoriu, neindicând motivele pentru care a respins dovezile și versiunile apărării.

Mai mult, aprecierile sumare și confuze din descriptiv că: **„*existența numeroaselor divergențe în declarațiile inculpatei, precum și dispariția unor acte în baza cărora ar putea fi stabilit faptul angajării lui Celarscaia N. și eliberării salariului în numerar..., accesul inculpatei la mijloacele bănești, raportul de expertiză care confirmă semnarea în locul conducătorului de către inculpată..., înlătură orice dubii privind vinovăția inculpatei*”**, nu corespund criteriilor de drept privind aprecierea probelor și circumstanțelor cauzei prescise în art. 101 Cod de procedură penală.

d) constatând că inculpata: **„*intenționat, fără știrea administratorului Garbalî Tatiana, în perioada 31.12.2007 – 01.10.2010, ilegal a sustras mijloace bănești..., salariul în total 36.000 lei..., l-a sustras și l-a însușit*”**, a depășit limitele învinuirii formulate inculpatei, or, în rechizitoriu nu se regăsesc asemenea împrejurări;

e) nu s-a pronunțat asupra motivelor invocate în apelurile declarate, și repetate în recursul ordinar, inclusiv asupra celor reproduse la pct. 3., 3.1., 5. și în felul și esența probatorie în care acestea au fost enunțate (*pct. 3.- 5. din decizie*).

Circumstanțele expuse atestă în mod lucid că instanțele de fond și apel nu au judecat cauza penală în condițiile legii, deoarece au adoptat hotărâri care nu cuprind motive legale pe care se întemeiază soluția, că instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apelurile declarate, și că recursul de pe rol este întemeiat.

Conform art. 435 alin. (1) pct. 2) lit. c) Cod de procedură penală, instanța de recurs casează total hotărârea atacată și dispune rejudecarea cauzei de către instanța de apel, în cazul în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Dat fiind că încălcările normelor procedurale specificate, comise de către instanțele de fond și de apel, constituie erori de drept prescise în art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală și care nu pot fi corectate de către instanța de recurs, se impune soluția admiterii recursului ordinar, casării totale a deciziei contestate, și dispunerea rejudecării cauzei de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei instanța de apel urmează să țină cont de împrejurările expuse, să înlăture erorile menționate, să judece cauza în strictă conformitate cu legea, să adopte o hotărâre legală și întemeiată.

7. În conformitate cu art. 434, 435 alin. (1) pct. 2) lit. c), alin. (3) Cod de procedură penală, Colegiul penal lărgit,

DECIDE :

Admite recursul ordinar declarat de inculpata Celarscaia Lilia Ivan, casează total decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 05 iunie 2018, și dispune rejudecarea cauzei de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Decizia nu este susceptibilă de a fi atacată, pronunțată integral la 15 februarie 2019.

Președinte

Iurie Diaconu

Judecători

Liliana Catan

Ion Guzun

Maria Ghervas

Victor Burduh